

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Preceptoriu[m] Nico. [de] Lira ordinis seraphici Francisci/
siue Expositio tripharia breuis vtil[is] in decalogu[m] legis
diuine**

Henricus <de Frimaria>

Nicolaus <de Lyra>

Colonie, 19.05.1495

Qujntum Preceptum

urn:nbn:de:hbz:466:1-31207

PRECEPTUM

QUINTUM preceptum est Non occides
In quo explicite prohibet omne homicidium. Et
implicite prohibet omne nocumētum. quod potest
inferri contra proximum. siue illud nocumētum consistat in
interiori precepto cordis ut ira vel inuidia. siue in
expressione oris ut detractio vituperatio maledi-
ctio vel contumelia. siue in perpetratoe operis. ut per-
cussio vel depopulatio. Sciendum autem quod multe
sunt species homicidij. Quoddam enim est cor-
porale quoddam spirituale. Corporale dicitur illud
quo homo occidit corporaliter. Et hoc committitur
dupliciter scilicet manu et lingua. Spirituale vero dicitur
tur quo quis spiritualiter et mentaliter occiditur. Et
secundum hoc erit triplex expositio precepti huius.

Prima respicit homicidium corporale quod com-
pletur manu vel facto. Et hoc homicidium commit-
titur quattuor modis. **P**rimo iusticia dictate
ut cum iudex reum iuste condēnat. vel minister taliter
dānatum occidit. et tale homicidium non est pecca-
tum imo potest esse meritorium si fiat amore ius-
ticie et pro conseruatione boni communis et reipubli-
ce. Peccatum autem esset si iudex eum condēnaret li-
uore vindicte vel si minister hoc exequeretur non
de mandato iudicis sed ex sola libidine et delectatoe
fundendi humanum sanguinem vel pro aliquo questu
quod exinde consequi speraret. Similiter etiam
uterque tam iudex quam minister peccat mortaliter si
reum occidant iuris ordine non seruato. hoc est si
occidat non sentēcialiter condēnatum. Et hoc proba-
tur. 23. q. 4. ca. Uidetur. Et est Augustinus libro de ser-

mone dñi in mōte. vbi dicit q̄ ad vindictā inferē
 dam nō ē idoneus. nisi q̄ odiū quo hoīes flagra
 re solēt qui se vindicare desiderāt. dilectōnis mā/
 suetudine supauerit. Et post ea. Debet hō. Au/
 gustinus ad macedoniū. in quo dicit q̄ vindicta
 est inferenda nō amore ipsius vindicte. sed zelo iu/
 sticie. nō vt odiū exerceat. sed vt prauitas corriga
 tur. Et. 23. q. 5. ca. Giles. Quia iuste qd̄ iustū
 ē. zc. Et. Cum minister. Et Lex eterna. 23. vt s̄
 Ex q̄ ptz q̄ subtiliter qñq̄ vicia se mentiant̄ esse
 vtutes. dñ sub clamide virtutis z iusticietalia ho
 micidia q̄ sunt pctā mortalia cōmittunt̄. Et hoc
 pulchre docet Bernard⁹ sup cantica sic dices q̄
 mēs illa q̄ in magnā cellitudinē vtutū pfectōis cō
 scendere nitit̄. debet act⁹ suaz vtutū in puluerē re
 digere. z oēs circūstātiās z intētōes actuū subtili
 mentis cōsideratōe discutere ne aliqd̄ ipurum in
 ipō actu z intentione virtutum valeat latitare. qz
 multoties aliqs act⁹ vtuosus estimat̄. qz si subti
 liter discutiat̄ latens in eo viciuz reperit̄. put dī
 citur Prover. 16. Est via q̄ videtur homini recta
 nouissima aut̄ ei⁹ ducit ad mortē Et ideo necessa
 riū ē tam iudici q̄ ministro vt suos act⁹ semp exer
 ceant seruato iuris ordine. z cum recta z debita fi
 nis intētōne si pctm̄ mortale voluerit̄ euitare.
Secundo fit necessitate instigante. z tunc di/
 stinguendum est. quia aut illa necessitas est euita
 bilis. puta cū q̄s potest euadere hostē insequen
 tem se. z tunc est reus homicidij. z tanq̄ p̄ morta
 li debet agere penitentiā Aut est necessitas in eui

PRELUDIA

rabilis. puta si q̄s occidat hostē insequētē se/ non
ex odij fomite. s̄ ex animi dolore. q̄z aliter nō po/
rerat periculū occisionis euadere. Et talis nō pec/
cat/ nec astringit ad penitentiā nisi ad cautelā p̄
ambiguū dubietatis. q̄z vt d̄t glosa. 23. q. 5. ca.
Excommunicatorū. q̄z potest timere ne illum occi/
derit motus ex indignatōne v̄l iracundia/ v̄l ex li/
bidine v̄ndicte/ z nō ex sola necessitate se defendē
di: interiozem tamen penitentiā semp̄ debet age/
re z quasi suis peccatis ascribere q̄ in tantam ve/
nerit necessitatem. Et in hoc concordat Gaufrī/
dus z Hostiensis cū Ray. q. 4. pag. 4. Que pes/
na. 5. Quid si necessitate. Sciendum tamen q̄
licet p̄ conseruatōne persone proprie liceat in ne/
cessitate inuitabili aliūz occidere ne ab ipso occi/
dat. quod fm̄ Thomā sc̄da sc̄de/ q. 64. arti. 7.
illicitum est/ si hominem homo intendat occidere
vt se defendat. nisi ei qui publicam habet auto/
ritatem. quia dicit Augustinus ad Publicolam
De occidendis hominibus/ ne ab eis quisq̄ occi/
datur non mihi placet consilium nisi forte sit mi/
les aut publica seruitōne teneatur. hoc tamē nul/
latenus est licitum pro conseruatōne rerum tem/
poralium. quia vita pximi preferenda est rebus
fortune/ nisi forte ex talium oblatōne extremā ne/
cessitatem incurreret. Puta si aliq̄s iret in deserto
a cōiuctu hominū semotus/ et tantum vnum pa/
nem haberet tunc videtur q̄ illum pro p̄seruatio
ne sui vict⁹ sicut et p̄sonā p̄priā p̄seruare debet.
Tertio fit a casu. s̄ ibi distingue/ q̄z aut dabat

operā rei illicitē aut licite. Si illicitē puta si pñd/ ebat lapidē vl' iaculū siue in ludo siue p corporis exercitio plus locū vbi p̄sueuit eē trāsire hoim. re us est homicidio. vt p̄t̄z. 15. q. 1. Merito z di. 50. Clerico iacete. Et insup talis sez q̄ dabat operaz rei illicitē siue adhibuit diligētā siue nō semp im/ putat ei fm̄ glosam. Extra de homicidio volūta rio vl' casuali. ca. Presbyter. z irregularis efficiē vt p̄t̄z p̄ Innocētū sup ca. Prohibita. Si p̄o da bat operā licite rei. puta si pulsabat cāpanā/z la/ pis cadēs aliquē occidat. nō ip̄tat ei. vl' si aliq̄s secās arborē z arbor cadens fortuitū aliquē occi/ dat. nō est culpabilis. q̄d vez ē si fiat in puato lo/ co Si aut̄ fiat ī publico/z nō adhibeat debitā de/ ligētā sez ī circūspiciēdo z alte clamādo vt sibi ca/ ueat. sibi ip̄tat. vt p̄t̄z di. 50. ca. Hi q̄ arborē. z duobz capitulis seq̄ntibz. 2. ff. ad legē aq̄leat. L. Si putator. Quarto h̄ fit volūtate ip̄ellēte. puta si q̄s ex odio vl' liuore vidicte aliquē occidat z tūc sine oī distinctōe dicendū ē q̄ tale homicidiū vo/ lūtariū sp̄ ē p̄ctm̄ mortale z enorme. vt p̄t̄z di. 50. ca. Si q̄s volūtariē. Patet etiam ex pena dere/ stitutōe homicidij. Scot' z Richard' in quarto di. 5. Excusatur tamē a peccato fm̄ Hostiensem in homicidio voluntario in quadruplici casu. Primo si hoc fiat iur' permissione. sicut iudex occidit malefactores per condemnatōnis senten/ tiam. Secundo. si hoc fiat pro sua necessaria defensione. vt visum est. Tertio si laic' occidat aliquē ī bello iusto. hoc

PRECEPTA

non imputatur ei. vt pz. 23. q. i. Quid culpatur.

¶ Quarto si hoc fiat ne ab ipso occidat s3 Tho. vis s3 potest vim vi repellere cū moderamine in culpare tutele. Nec oportet istum actum moderare tutele p̄mittat ad euitādū occasionē alteri⁹ quia plus tenet hō puidere vite sue q̄ vite alterius Et ita si p̄ter intentōez defendētis ille occidit: n̄ peccat

¶ **SECVNDA** expositō respicit homicidiū corpale qd̄ cōplet lingua. z h̄ cōmittit̄ tripliciter.

¶ Primo q̄ de3 p̄cepto. z sic Pylat⁹ occidit xp̄m precipiens illū militib⁹ dari z crucifigi. **¶** Scdō fit consilio: puta cum quis alteri suadet vel rogat ip̄m facere homicidiū ostēdens sibi vtilitatē q̄ seq̄tur ex homicidio. z talis s̄m Innocentiū reus est homicidiū z irregularitatē incurrit. Nec solum ille reus homicidiū efficiē qui directe psuadet homicidiū fieri. verū etiā ille fit homicida z irregularis q̄ psuadet illud vnde sequit̄ homicidiū. vt patz p̄ Innocentiū in glo. sup̄ ca. Ad audientiam: extra de homicidio pte q̄nta. puta si suaserit alicui iactuz machine cōtra hostes/vel q̄ vadat ad capienduz castrū qd̄ de facili capi non p̄t sine morte hominū Nā si tibi occidat aliq̄s. est re⁹ homicidiū z irregularis efficiē s̄m Innocentiū ibidem vt dicit̄ d̄ pe. di. i. Nō solū q̄ manib⁹ occidit hoīem homicide sunt ca. Periculose. z ca. Noli putare. s̄ etiā illi quoz cōsilio z fraude homo occidit. Nec interest si ille cui dat consiliū statim occidat v̄l diu postea tēpore interiecto. nisi interim fr̄um suaderet z pri- mū cōsiliū reuocaret. imo quod plus est. oportz

61

h. transmissio R. v. d. d. d.

qd illi denūciat de cui⁹ morte tractatū ē q sibi caue
 at/nisi pbabiliter credat q post reuocatōez psily il/
 le cui dedit psiliū reuocet a pposito occidēdi vt dicit
 Innocētī ibidē In eo autē q mā dasset fieri homi
 cidū p se videt sufficere q cū fruz mā daret/vel si
 pacē cū eo iniret/vl parētēlā cū eo pberet sciēte eo
 cui mā datū erat de occidēdo forte sufficeret. ff. de
 homicidio. Lege pma. Et ē rō diuersitatis qz qn
 mā dato alteri⁹ z p alio tm dz fieri homicidūz/vi/
 det q a frīo mā dato vel frīa voluntate ostēsa de
 bet ab homicidio cessare. Sz vbi nō fit homicidi
 um p alio s p se. ille q cōsuluit semp debet p rari
 um suadere. z etiā illi denūciare vt visum est. Lau
 retū ne quēqz p rodar. Si autē anteqz reuocet cōsi
 liū ille pcedat i actū homicidij. etiā postqz iaz pe
 nituerat. reus erit homicidij/z cū hoc irregularis
 efficit. Et ad illud duplex homicidū discernēdū
 qdā euangelica tradit xpm crucifixū hora tertia.
 qz iudei suis prauis cōsilijs machinantes moroz
 xpi. suis linguis crucifixerūt hora tertia. Alia pō
 hora sexta/qz milites hoc facto impleuerūt hora
 sexta ¶ Tertū homicidū fit defensione sola siue
 aio defendendū eū q ppetrat homicidū. quod pz
 Nā si qsvadat ad interficiēdū aliquē z tu ipsum
 scienter associas. nō tū incitas ad ppetrādū ho
 micidūz/nec sup hoc cū eo aliq pba habuisti/nec
 ipse tecū imo tu sibi ex aio dissuasisti licz tibi acqes
 scere noluerit/nihilomin⁹ tu d ipso timeas ipz asso
 ciās eo aio vt si ille insequeret forte tu ipm defen
 deres. z sic p te associat⁹ aliū occidit. i h casu dicit

PRECEPTA

Hostien. vsu. Quid si quis extra e. Sic dignum. q. la-
lis e homicida / r nūq̄ poterit ad ordines pmoueri.
Et sic intellige q. defensione sola comittit homi-
cidium. vt pz extra d. clerico pugnate i duello pre. s.
ca. vltio Hereticus. Sicut teneat q. liber liberare
proximum a morte vlt. defendere cum p. t. v. v. q. bus /
da q. sic p. t. h. q. d. scribit extra eod. Sic dignum
pag. Illi autem ubi dicit q. potuit homines liberare a mor-
te r non liberavit ipse occidit. Itē Ambro. dicit. 23. q.
3. ca. Non inferenda. Qui a socio suo non repellit iniuriam
cum possit tamen ipse in vicio e. q. ipse q. fac. Et Aug. 23.
q. 3. ca. vltio dicit. q. desinit obuiare cum p. t. idubitan-
ter p. sentit Sicut h. q. da intelligunt de iudice q. ex offi-
cio tenet iniurias repellere. Alij dicunt q. hoc gene-
raliter de oibus sit intelligendum. Et h. v. dicit appro-
bare Hostien. Et idem d. d. m. est de eo q. p. t. defen-
dere clericum neq. heret. r non defendit q. excoicatus e.
Et hoc videt rōnabilius dici q. q. liber tenetur ex
debito caritatis repellere iniuriam. primo si potuit
visum e autoritate Ambrosij r Augustini. Et ista
autoritatem euidenter docet instinctus naturalis i bru-
tis animalibus vt pz de porcis r delphinibus. put docet
Phis. ii. de animalibus. Non tamen q. liber h. tenet se p. ta-
li liberatōe alterius piculo mortis exponere: sed so-
lum ad h. tenet iudex q. etiam manu armata iniurias
tenet repellere ex officio. Si autem aliquis ex chari-
tate vel pietate hoc faceret: opus perfectionis et
supererogationis exerceret. vt patet per beatum
Paulinum episcopum qui seipsum in captiuitate
regi tradidit vt filium vnicum videlicet liberaretur.

Cui p̄ tāto pietatis actu deus hanc gratiā rep̄ē
dit. q̄ reddita sibi captiuitate oim xp̄ianoz deten
toz cū honore z opibz ad patriā libere ē remissus
Sciendū tñ q̄ ad istā liberatōem aliter tenet̄ p̄so
na publica /z aliter p̄sona p̄uata. Nam p̄sona pu
blica tenet̄ h̄ defendere potestatiue /z cum armis
dūmō speret q̄ talis liberari possit. De personis
h̄o p̄uatis dicunt magni doctores q̄ si credant q̄
solyho possit hoīem liberare a morte iniusta. q̄
tenent̄ h̄o impedire imo etiāz credūt q̄ facto hoc
teneant̄ si h̄ p̄nt efficere sine p̄sonaz pic̄lo. alioqn̄
credo q̄ p̄sona p̄uata non teneat̄ se exponere pic̄
lo corpali in tali casu. Sed q̄ faceret h̄ eēt p̄fectio
nis z p̄silij z opus superogatois vt̄ visum est.

C **E** **R** **T** **A** expositio respic̄ homicidiū spl
rituale q̄ q̄s interpretat̄ d̄z homicida. Et h̄ homici
diū spirituale comittit̄ quattuor modis. **P** **r** **i** **o**
q̄dem ī corde p̄ximū odiendo v̄l sibi inuidēdo De
quo dicit̄. 1. Joh̄is. 3. **O** **i** **s** q̄ odit̄ frat̄re suum ho
micida est. Et sequit̄ /ois homicida nō habz vitā
in se manentem. glosa ibidē. Et si uiuens int̄ san
ctos p̄ fidē uiuere cernit̄: in p̄petuū tñ cum **L**ayn
dānabit̄ / Et illd̄ homicidiū tanto ḡuius ē homi
cidio corpali. quāto aīa q̄ p̄ inuidiaz occidit̄ ē pre
stantioz corpe. **Q** **u** **o** etiāz patet ex hoc q̄ p̄ homici
diū corpale h̄o interficit aliuoz. per inuidiam autem
homo perimit̄ seip̄m. Et ideo quāto nephandi
us est hoīem occidere seip̄m q̄ aliuū. tanto detestabi
lius ē sp̄uale homicidiū corpali. Et isto mō tā pu
eri q̄ mulieres iudeoz xp̄m crucifigētū facti sunt

PRELEDITUS

homicide odiētes dñz Jezuz. Et sñr hodierni iu/
dei fiūt h̄ mō homicide. De q̄b̄ scribit̄ Sapie. 2.
Ips̄o homicide th̄ esaurisauerūt sibi malū/ isipiē
tes z maligni oderūt sapiētā. z rei facti st̄i cogita
tionibz suis. Et qz̄ s̄m Augustinū sup̄ genesiz In
uidia ē dolor aliene felicitat̄. idō p̄siderādū est q̄
dolor q̄ p̄cipit̄ de p̄speritate aliena ā subito tran/
sit z sic vocat̄ passio/ z ē veniale pctm̄. Aut diu ma
net z tūc aut dolet de p̄speritate tpali. z sic ē pctm̄
mortale/ z vitū capitale qd̄ vocat̄ iuidia. Aut do
let de p̄speritate spūali. z adhuc distinguenduz ē
s̄m glosam ad Ro. 2. qz̄ aut dolet q̄ nō est similis
meliori p̄pter suā insufficientiam/ z talis dolor ē bo
nus. qz̄ causat in hoīe displicentiā z p̄temptū suū
Aut dolet de alteri⁹ excellentiā. z sic ē pctm̄ ī sp̄
ritum sanctū. vt p̄z ex supradictis/ z reducit̄ ad iud
iciā fraterne gratie. ¶ Sc̄do cōmittit̄ in voluntate/
fetu sc̄z spiritualē z bonevolūtat̄ p̄positū suffo
cādo. Nam quotiēs ī te bonū p̄ceptū diuinit⁹ in
spiratū p̄ negligētā v̄l p̄temptū extinguis. totiēs
fetus diuinū manu diuine gr̄e ī te plantatum vo
luntarie iugulas z perimis. qd̄ homicidiuz tanto
est scelestius. quanto diuin⁹ fetus est nobilior per
fectior/ z utilior q̄ human⁹. Vñ Ap̄ls. Spirituz
nolite extinguere. ¶ Tertio cōmittitur verbo sc̄z
ore. primo detrahendo. quia ille cui detrahitur ī
conscientia illius qui audit detractionem occidit/
in qua prius viuebat per bonam famā. Et hanc
detractionez diffinit Anselmus in libro de simili/
tudinibus dicens. Detractio est quotienscūqz̄ ali

DE DETRACTU

Quis falsus aliquid ea intentione dicit alio dicit vñ ipse min⁹
amari vñ appiari potest. Ubi notandum quod tria concurrunt
ad hoc quod detractio sit mortale peccatum. **Primum** est cum
quis loquitur falsus vñ saltem aliquid dicit quod dubitat an sit
verum. et hoc inuit dicitur Anselmus cum dicit falsus
aliquid. **Secundum** est: quod hoc loquatur animo deli-
berato ideo dicit ea intentione. **Tertium** est quod lo-
quatur animo nocendi vel in corpore vel in anima seu
etiam in fama. Ideo ipse dicit vnde ipse min⁹ ama-
ri vñ appiari possit. Et sic detractio spiritus est peccatum mor-
tale. quod bene homicidium dicitur. quia est homicidium spiritus
leui⁹ homicidium corporali. quia ibi solum corpus vñ occi-
ditur hanc autem plures anime simul occidunt: vna scilicet
detractoris alia eius cui detrahitur tertia ipsorum
audientium. Unde tale homicidium est periculo-
sissimum. quia est contagiosum. Serpit enim de vno
in alium letaliter inficit omnes illos in quos virus det-
ractionis infundit. Et ideo hoc peccatum est summe
formidabile propter tria. **Primo** quia est conta-
giosum et infectiuum alioquin vñ visum est. **Secundo** quia
inter omnia peccata illud difficiliter videtur expi-
ari. Hoc patet per hoc. quia secundum Augustinum
Non dimittit peccatum nisi restituat ablatum. Ergo cum
per detractionem abstuleris proximo famam suam que
inter bona temporalia est nobilissimum: ideo impossi-
bile est vñ summe difficile ut ei posses restituere quia
scire non posses in quorundam cordibus hominum vene-
num tue detractionis sit infusum. **Tertio**: quia illud
peccatum inter omnia alia magis dicitur inhumaniter
committi. quod patet per Anselmum in quodam tra-

PRECEPTUM

etatu quē fecit de detractōe sic dicentem Quoties
ens proximo detrahis: toties morsum dux suis
carnibz dentibz tuis infigis. Unde illud vitium pro/
pter sui detestabilitatem assimilatur lupo rapacissi/
me q̄ i hoc ab alijs animalibus degenerat: qz nulluz
aliud animal vti carnibus sue speciei sed alteri. qz
nisus nō comedit nisum: sic de alijs. De lupa at
legit̄ q̄ p̄ fame nimia comedit lupū. S; i h̄ ip̄e
detractor adhuc p̄auitatem lupo superat: eo q̄ lupa
soluz comedit carnes recētes z crudas: detractor
aut̄ frequent̄ morsum detractōis infigit etiam in
carnes putridas. quia quoties homini mortuo
detrahis z famam eis diminuis: toties morsu de/
tractionis tue suas carnes putridas inhumaniter
dentibz tuis laceras z corrumpis. **Q**uarto ho/
miciidium committitur i opere victum necessariū
i necessitate articulo pauperi subtrahendo. Nam
q̄ victum pauperi necessarium in necessitate sub/
trahit: spirituale homicidium committit. Unde
dicit Ambrosius libro de offi. et. 86. distinctione.
Pasce fame morientem si nō paup̄i: occidisti. Et
gratia huius queri potest vtrum dare elemosinaz
cadat sub precepto. Ad cuius euidentiam quat/
tuor̄ per ordiem sunt videnda. **P**rimo vidēduz
est quando dare elemosinaz sit homini sub prece/
pto: z quando sub consilio. **S**ecundo vidēduz
est qualiter sit danda ipsa elemosina. **T**ertio vidē/
duz est q̄bus p̄ ceteris sit dāda elemosina. **Q**uar/
to declarabitur que sunt illa que digne solent ho/
minem mouere ad elemosinam cum hilaritate

et promptitudine eroganda. **P**ropter primum est sciendum
 quod dare elemosinam in necessitate articulo cadit sub pre-
 cepto. quod patet per hoc quod ipsam omittens eternaliter punie-
 tur. ut patet per Math. 25. Esurivi et non dedistis mihi
 manducare. Et ratio huius est. quod cum dilectio proximi cadat
 sub precepto. necesse est omnia illa cadere sub precepto si-
 ne quibus dilectio proximi non fuerit. Ad dilectionem autem pro-
 ximi pertinet ut non solum velimus ei bonum. sed et operemur
 secundum illud. 1. Joh. 3. Non diligam verbo neque lingua.
 sed opere et veritate. Ad hoc autem quod velimus bonum alteri
 requiritur quod eius necessitati subueniamus. iuxta illud
 1. Joh. 3. Qui viderit fratrem suum necessitatem
 habere et clauserit viscera sua ab eo. quomodo chari-
 tas dei manet in illo. Ergo elemosinarum largitio est
 precepto. quod intentio legislatoris est cives facere virtuo-
 sos. 7. e. 5. Ethicorum. Sed quod precepta dantur de acti-
 bus virtutum. necesse est ut hoc modo donum elemo-
 sine cadat sub precepto secundum quod ille actus est de necessi-
 tate virtutis. puta secundum dictamen recte rationis. Et
 secundum hoc est considerandum aliquid ex parte dan-
 tis et aliquid ex parte recipientis. Ex parte quod datur
 requiritur quod illud quod datur in elemosinam sit superfluum non
 solum respectu superfluum. sed etiam respectu aliorum
 quorum sibi cura incumbit. quod recta ratio dicat quod primo
 unusquisque sibi provideat et his quorum cura sibi incumbit
 Et postea de residuo necessitati aliorum subueniat.
 Ex parte autem recipientis requiritur quod necessitate
 habeat: alioquin non est ratio pietatis quare ei daretur.
 82. di. in glosa super illud ca. Generaliter. His
 pauperibus danda est elemosina qui suis manibus

RECEPTA

laborare nō possunt. nā q̄ laborare possunt. si se
miscēt elemosine peritōi redigunt ī seruitutē. ca.
de medicātibz validis. Lege vnica. Lunctz. In
tegritas em̄ mēbroz z robur in offerēda elemosi
na ē attēdēda. vt. L. de medicātibz validis li. 2.
L. vnica. Q̄ robusti z fortes frequenter de cibo
securi iusticiā negligūt. Et q̄dē glo. sup math. dī
cit Iusti feceris si iuste petēs correxerz. q̄ si eis
dederz. Nō em̄ oīs necessitas obligat ad p̄ceptū
s̄ solū illa sine q̄ q̄s sustētari nō p̄t Et ideo relinq̄t
q̄ dare elemosinā de supfluo ē sub p̄cepto resp̄cū
ei⁹ q̄ ē posit⁹ ī extrema necessitate Et sic intelligit̄
Ibū Ambrosij. Pasce fame moriētē. S̄z citra ne
cessitates extremā dare elemosinam est sub p̄cepto
sicut z de q̄libet meliori bono danz p̄silia. Unde
d̄t Basili⁹. Lur tu abūdas. ille p̄o medicat/ nisi
vt tu bone disp̄satiōis merita p̄sequis/ ille p̄o pa
tienti meritis decorē. Famelicū panis ē quē tu de
tines. nudi tunicā quā in p̄clau p̄seruas/ discalci
ati calce⁹ q̄ penete marcescit. Idē d̄t Ambrosi⁹.
47. di. Sicut hi q̄. Et addit. Tātoz te scias ī
uadere bona. quāt⁹ possis prestare q̄d velis Sci
endū tñ q̄ nō ē simpl̄r expectanda vltima neces
sitas. qz tunc forte nō possēt iunari natura fame sic
p̄sumpta S̄z tūc intelligend⁹ ē casus extreme ne
cessitatis qm̄ apparēt signa. p̄babilia future neces
sitaris extreme. vt cū aliq̄s videt alios ipotentes
vt pigros ad subuenienduz/ z videt paupes vite
necessarijs indigere nec sibi posse satisfacere. tunc
em̄ ex p̄cepto charitatis sibi tenetur subuenire.

DE QUATUOR

Propter quod est sciendum quod circa donationem elemosine
tria sunt consideranda. **P**rimo quod fiat de proprio et li-
cite acquisito et non de alieno. Ideo scribitur Prover-
biorum 3. Honora dominum de tua substantia. Et hoc est
necessarium quia alias potest triplex fructus qui est proprius
elemosine. **P**rimus est quod animam a peccato emundat
quod facere non potest elemosina de furto vel rapina vel
usura acquisita. Nam sicut aqua turbida vestes lo-
tas non depurat sed maculat. ita elemosina de illiciti-
te acquisita animam a peccato non emundat. sed magis contami-
nat. **S**ecundus quod iram divine ultionis placat
quod non facit elemosina de illicite acquisitis. Hec
enim dantem inficit et proximum ledit. cui suum per
iustitiam reddi debuit. et deum offendit. Juxta
illud. Ecclesiastici 34. Qui offert sacrificium de
substantia pauperum. sicut qui victimat filium in conspe-
ctu patris. **T**ertius fructus est quia animam divina
contemplatione irradiat. Thobie 4. Elemosina
a morte liberat. et non permittit animas ire in tene-
bras. sed eas ad fontem vite luminis eterni per-
ducit. quod non potest facere elemosina de illicite
acquisita facta. quia hec potius quam luce claritatem divi-
ne excludit et ad tenebras eternas perducit. **S**e-
cundo considerandum est quod elemosina fiat recto
ordine et decenti modo. Rectus autem ordo in hoc
attenditur quod homo primo habeat pietatem ad se-
ipsum. et postea ad alium. Sicut enim peruersus est
ordo quod homo neglecta indigentia patris et matris
extraneis subveniret. quia in hoc non exerceret pieta-
tem sed potius crudelitatem. ita multo minus di-

PRECEPTA

enda est elemosina quam quis facit alteri propria salute neglecta. **U**n dicit Ecclesiastici. 30. Misere anime tue placens deo. Decens etiam modus in hoc articulo quod elemosina dicitur leti vultu dulci sermone et propria manu. quod letus vultus elemosinam in diuina acceptatione saginat cuius hilaris dator diligat deum. dulce sermone ipsam dulcorat. Dura autem sermone et obiurgatio elemosinam pauperi amaricat. Sic iterum propria manu elemosinam multiplicat. Juxta illud. Qui cito dabitis dat. quod nescit dare quod dare tardat. **T**ertio in modo dande elemosine consideranda est recta intentio ut non detur pro humana gloria sed pro diuino honore. Nam ut inquit Gregorius. Insuperbus esset nemo qui mercedem eterne retributionis commutaret in fumum vane et transitorie laudis. **T**ertio ostenditur quibus pre alijs sit danda elemosina. Propter quod est sciendum quod circa datorem elemosine modus et discretio est seruanda. Nam eorum qui petunt elemosinam alij petunt quasi ex debito ut predicatorum et prelatorum talibusque debet. et non ex debito stricti iuris. sed saltem ex debito charitatis et etiam naturalis equitatis ut recipiant sustentationem ab his quibus predicant vel quibus sacramenta ministrant. ut euident dicit Augustinus libro de opere monachorum. Si euangeliste inquit et ministri sunt altaris fateor plane quod habeant potestatem viuendi de scripturis fidelium unde ista sibi non irrogant. sed plane quasi ex debito sibi vendicant partem. Alij petunt elemosinam ex gratia simplicitatis pro corporis sustentatione. In primo casu distingue. quod aut sunt noti aut non si sunt noti et constat eos missos vel institutos ad

DE QUANTITATE

predicandū talibz ē elemosina p̄ oibz alijs erogāda
cū eis nō simplr ex grā. s̄ q̄si ex debito officij de/
beat. Vñ dr apls. Si nos seminam⁹ vobis spi/
ritualia. nō ē magnū si vestra meram⁹ r̄palia. Si
p̄o sunt ignoti ⁊ dubitat̄ an tale officij sit eis com/
missuz. p̄us debēt examinari an ira sit anteq̄ reci/
pian̄. In his p̄o q̄ petūt simplr p̄ sustentatōe cor/
poris. siliter distingue. qz aut oibz potes subuent/
re/vl nō. In p̄mo casu debes indistincte dare oibz
indigentibz. nisi forte q̄s ex securitate cibi p̄teruirz
et negligeret iusticiāz. In tali em̄ casu dr. Aug⁹
ad Vincentiū donatistā. Utilius esuriētī panis
tollit̄. si de cibo secur⁹ iusticiā negligat. q̄s esuriētī
panis frangat̄ vt iniusticie seduct⁹ acq̄escat. Et
ponit̄. s. q. s. Nō ois. S; hoc dictū intellige de
his q̄ nō esuriūt ad mortē. tūc em̄ quātūcūq̄ iusti/
ciā negligeret. pasci deberēt. vt patz supra Pasce
esuriētē ⁊c. In h̄ etiā casu vbi s; q̄s oibz idigē/
tibz sufficeret. loq̄t̄ Joānes crisostim⁹ dicēs Qui
escamus ab hac dyabolica curiositate discernen/
dis; iter pauperē ⁊ pauperē nō eī ex eoz vita q̄s
recipis mercedē tibi datur⁹ ē de⁹. s̄ ex bona volū/
tate/ex mīa ⁊ bonitate multo q̄s ip̄is ip̄edis. hoc
ponit̄. di. 42. In sc̄do casu cū q̄s nō p̄t oibz suffi/
cere. tūc cui magis sit dandum hoc docet Augu/
stinus libro. 4. de doctrina christiana sic dicens.
Illi q̄ sunt nobis magis coniuncti q̄ q̄ quadā soz/
te nobis adueniunt. eis magis p̄uidere debemus
Circa hoc tamen est discretōnis ratio adhibēda
Im̄ differentiam coniunctionis ⁊ sanctitat̄. et cō/

RECEPTE

munis utilitatē. Nam multo sanctiori maiore in
digentiam patienti et magis utili pro bono communi
est danda magis elemosina quam persone propinquiori.
Ubi in extrema necessitate magis subueniendum est
extraneis quam parentibus non tantam necessitatem pa-
trientibus. Si autem duorum que reputantur eque sancti et
equales pro bono communi unus sit magis committus
et alter magis indigens non potest circa talia determi-
nari cui sit magis subueniendum. Sed hoc erit pru-
denter diiudicandum ex diuersis gradibus indigen-
tie et propinquitatis. Ambrosius tamen docet in talibus
nouem esse consideranda ex quibus potest elici quis alius
sit in elemosina preferendus. **P**rimo considera fi-
dem quia fidelis preferendus est infideli. **S**ecun-
do causam quia illi que tenentur captiui ab hostibus
sunt in misericordia alius preferendi. **T**ertio locum
ut si quis iustus crucietur in carcere propter debi-
tum. quia licet omnibus debeatur misericordia. iusto tamen
et afflicto per amplius. **Q**uarto tempus quia tan-
to tempore afflictionis magis debemus misericordiam
exercere. **Q**uinto modum. ut non totum detur
vni sed elemosina pluribus partiatur. **S**exto
sanguinis propinquitatem. quia tales ceteris paribus
sunt extraneis preferendi. **S**eptimo etatem.
quia senes sunt iuuenibus preferendi. **O**ctauo
debilitatem. quia ceci claudi et egroti sunt sanis
preferendi. **N**ono nobilitatem. quia his que ex
diuitiis sine suo vicio labuntur in egestatem. ma-
gis est pius subuenire. quia tales de egestate magis
verecundantur et etiam magis cruciantur.

Quarto declarandū ē q̄ sūt illa q̄ vnūquēq; ho-
 minē digne mouere debēt ad dandū elemosinā
 cū hylaritate z promptitudine. z talia sunt tria.
Prius q; debes attendere q̄s sit ille q̄ petit q; de-
 us ip̄e i figura paupis. iuxta illd̄ Math. 25. Qd̄
 vni ex minimis meis fecistis. mihi fecistis. Cū q̄nta
 aut̄ gratitudine de⁹ sibi factū reputet qd̄ ip̄edis
 pauperi. p; ex hoc q; de solo isto actu i die iudicij
 gloriabit̄ oib; alijs fructuosis actib; omissis cū dicit̄
 Venite bñdicti patris mei. zc. Hoc idē apparet
 ex hoc q; istū actū pietat; singulari honore p̄miat̄
 et extollit. Qd̄ euident̄ apparz i Martha sua ho-
 spita quā dñs iesus manu sua p̄ria sepeliuit. vr
 p; i copia exēploz. Scdo q; debes attendere qd̄
 petat. nō em̄ a te petit tuū s; suū. q; bona dei sunt
 q̄ possides/ z tu nō es dñs. s; solū disp̄sator existis.
 Et ideo sicut seruus ille i fidel; z nimis i grat⁹ exi-
 steret q; dñs rē suā petēti negaret/ z ei⁹ bona tra-
 dñi volūtātē i fideliter disp̄saret. ita tu i fidel; es z
 i grat⁹ existis ip̄i xp̄o qñ sibi petēti i p̄sona paupis
 negas modicā elemosinā q̄ tibi tot bona terrena
 cōtulit/ z cū hoc oēm creaturā i tuū obsequiūz dei
 putauit. Et isup seipm̄ i p̄miū tibi p̄ mercede ele-
 mosine eternerep̄misit. Qd̄ p̄siderauit Dauid
 cum d̄t. Dñe deus israhel tua sunt oīa/ z que de
 manu tua accepimus dedimus tibi. **T**ertio
 debes attendere propter qd̄ petit. q; non petit pro
 suo cōmodo. sed pro tuo. nec petit pro dato sed p̄
 mutuo. Vult em̄ liberalr̄ tibi dare i presentī vita
 donū centuplū/ z i eterna beatitudine seipsum in

PRECEPTA

pmium. Unde Aug⁹ Q^o hō fenerat⁹ homini. fa-
nerat⁹ potius deo/q^o cētuplum accipies z vitam
eternā possidebis. Et ideo nimis est i⁹ grat⁹ q^o ad
tales vsuras nō vult deo cōmodare. ad q^oles mu-
tuaret iudeo v^l saraceno. Propter q^o bñ scribit⁹
Luce. 12. Vendite que possidet⁹ z date elemosi-
nam. facite vobis sacculos q^o nō veterascunt the-
sau⁹ nō deficientem i celo. Ex premissis p^oz qualē
ter de isto precepto sit confitendum.

S **EX** **T** **R** **A** **P** **T** **U** **M** p^oceptū ē. Nō mechaber⁹
Q^o q^odē expresse phibet lesionē coniugale
i psona coniuncta. sicut pcedēs p^oceptū phē-
bet lesionē alicui⁹ in psona p^oua. S^o fm Augu-
stinū iplicate phibz oēs illicitū cōcubitū z venera-
oz mēbroz oēm illicitū vsū z oēs carnis imūdi-
ciā vt videbit⁹. Et hoc p^oceptū siliter h^oz triplicē expo-
sitōez. **P**rima respicit mechā corpale q^o talis ē
Nō mechaber⁹ id ē nulli alij excepto federe ma-
rimoniali te p^omisceris. vt d^ot glo. interlinealis.
Sciēdū aut⁹ q^o istud p^oceptū octo genera hominū
trāsgrediunt⁹ fm trāsgressionē octo legū. Nā pri-
mi trāsgrediunt⁹ legē naturalē discretōis. Et isti
sunt fornicarij q^o tra dictamē recte rōis suis p^ocu-
binis carnal⁹ cōmuscen⁹. Et h^oz q^odā hui⁹ criminis
fautores dixerint fornicatōnem simplicem nō esse
p^octm mortale. q^o v^l mēbro aliquo fm actum de-
bitum z fm inclinātōnem sue nature non videtur
peccatum cum ad hoc p^o naturam sit institutum.
hoc nō est falsuz z impossibile p^oter duo. **P**ri-
mo q^o fornicatio simplex inuenitur in lege diuina